

Kontaktperson:
Kristin Sundström,
generalsekreterare

2009-02-11

Telefon: 08-629 63 80, 0708-58 12 17
e-post kristin.sundstrom@svenskablustjarnan.se

Regeringskansliet
Försvarsdepartementet
103 33 STOCKHOLM

**Remissvar från Svenska Blå Stjärnan:
Ny inriktning av frivillig beredskapsverksamhet (SOU 2008:101)
(ert dnr Fö2008/3376/2008)**

Sammanfattning:

Svenska Blå Stjärnan stöder ambitionen att förändra organisationsstödet till frivilliga försvarsorganisationer. Den förändrade hotbilden motiverar detta.

Svenska Blå Stjärnan anser dock att utredningens förslag att avskaffa organisationsstödet och istället låta all ersättning till organisationerna vara uppdragsstyrd medför att organisationerna blir vingklippta.

Svenska Blå Stjärnan avstyrker därför förslaget att avskaffa organisationsstödet.

Det samhälliga värdet av ideella och idéburna organisationer utgår från att de även är självständiga, fristående och obundna. Det är av vikt att organisationens medlemmar fritt och självständigt kan formulera organisationens visioner, värderingar och mål. Nyttan för staten och syftet med statsbidraget kan uttryckas att främja att människor samverkar för att tillsammans ge sitt bidrag till samhällets krisberedskap. Detta förutsätter en arena som består av självständiga, demokratiska och öppna organisationer. Det går inte att enbart finansiera organisationen via medlemsavgifter utan staten måste här ge ett bidrag och se den samhällsnytta som organisationen ger tillbaka.

Organisationsstödet behövs för att behålla organisationernas särart och sin självständighet. Frivilliga behöver hålla igång med verksamhet och få information även under tider när det inte inträffar någon kris i samhället. Med det nya förslaget förväntas det att medlemmen utbildas för samhällets krisberedskap, finansierat med statens medel, men efter detta lämnas medlemmen till dess att en kris inträffar. Om organisationsstöd inte utgår finns inte medel till exempelvis medlemstidning, informationsmaterial, information och marknadsföring. Det är

viktigt att även under tider som det inte inträffar någon kris, såsom utbrott av smittsam djursjukdom, att medlemmen håller igång via vanliga föreningsaktiviteter, har möjlighet att få hemskickat informationsmaterial och har kontakt med ett förbund nära sig, deltar i vanligt föreningsliv samt fortsätter att utbilda sig och göra sina repetitionsdagar. En medlem som är aktiverad och har kontakt med Svenska Blå Stjärnan eller någon annan frivillig organisation är också villig att ställa upp när det inträffar en kris. För att denna verksamhet ska fungera behövs ett organisationsstöd. Tillsammans med Svenska Civilförsvarsförbundet och Sveriges Lottakårer har vi tagit fram ett förslag på ett system för uträkning av organisationsstöd, se bilaga 1.

Ovanstående hänger samman med det som benämns som folkförankring. Med ett civilt engagemang finns det tillgängliga resurser för staten när det inträffar en kris eller extra ordinär händelse som kräver mer resurser än vad samhället normalt har att tillgå. Svenska Blå Stjärnan vill att de frivilliga utbildade medlemmarna med god kompetens ses som en planerad och behovsinventerad resurs att tillgå. Utredningen lyfter inte fram de frivilliga på det sättet utan mer som ”ett kostnadseffektivt sätt att lösa personalbehov”.

Svenska Blå Stjärnan tillstyrker förslaget att öppna upp för fler organisationer eller nya organisationer som har betydelse för myndigheternas frivilliguppdrag. Svenska Blå Stjärnan föreslår att en kravspecifikation tas fram för vilka kriterier som organisationerna måste uppfylla för att räknas som en frivillig beredskapsorganisation.

Utredaren kommer flera gånger i utredningen tillbaka till att det är viktigt att rekrytera ungdomar. För detta kommer det att finnas medel. För att behålla dessa ungdomar längre fram som en resurs i samhällets krisberedskap krävs det också resurser. Det är något som vi på Svenska Blå Stjärnan anser att utredaren missat i utredningen. För att behålla medlemmen och hålla igång medlemmen krävs det medel. Utredaren lägger fram att organisationerna eventuellt måste höja sina medlemsavgifter för att kompensera för uteblivet organisationsstöd. Medlemsavgiften skulle i ett sådant scenario bli orimligt hög. En frivillig lägger ner sin fritid för att arbeta inom samhällets krisberedskap. Vi anser det inte vara rimligt att det är medlemmen som ska betala för att samhället får tillgång till en kompetent och villig resurs. Det borde vara tvärtom.

2. Den frivilla försvarsverksamhetens roll i framtiden och hur den ska utvecklas.

2.2

Svenska Blå Stjärnan stödjer att det är de offentliga institutionernas behov av frivillig personal som ska vara avgörande för uppdragens storlek vad gäller utbildning och avtalsbindning av kompetenspersonal. Dessa behov ska grundas på en behovsanalys.

Att Svenska Blå Stjärnans utbildade medlemmar/djurskötare även ska vara beredda på att verka inom Hemvärnet/de nationella skyddsstyrkorna avstyrker Svenska Blå Stjärnan. Det kan finnas medlemmar inom Svenska Blå Stjärnan som valt att ingå i vår organisation då vi inte verkar för Försvarsmakten, inom områden där vapen används. Däremot har de valt att ingå i organisationen för att verka inom samhällsskydd och beredskap. Svenska Blå Stjärnan anser att varje organisation måste kunna välja inom vilka områden man vill verka. Utredaren har utgått från ett militärt synsätt vid utredningen och Svenska Blå Stjärnan vill uppmärksamma er om att vissa av frivillig organisationerna verkar inom civil beredskap.

Detta innebär dock inte att samarbete bör ske mellan Försvarmakten och den civila delen av beredskapen.

Utredaren lyfter fram att det är viktigt att ta till vara det engagemang som finns inom frivilligförsvarets organisationer. För att bibehålla engagemang och ha förmåga att skapa grupper av utbildade medlemmar behövs ett stöd för generella overhead kostnader – det som organisationsstödet ger idag.

3. De frivilliga försvarsorganisationernas betydelse för folkförankringen

3.2

Människor som har förberetts för olika krissituationer känner trygghet och säkerhet och kan hjälpa både sig själv och andra. Genom de frivillig organisationernas olika kurser Risk- och Säkerhet, TFU, Krishantering, Kriskommunikation m fl benämningar, ges en grundläggande kunskap i Första-hjälpen och kriskunskap. Medlemmar som genomfört utbildningarna blir en tillgång för staten vid olyckor och kriser i samhället. På så sätt frigörs resurser från samhället och insatserna kan istället fokuseras på de mest utsatta medborgarna och samhällsfunktionerna.

4. Behovet av frivilligpersonal inom totalförsvaret och krisberedskapen

4.2

Svenska Blå Stjärnan ställer sig bakom utredarens förslag att Försvarmakten och MSB var och en inom sitt ansvarsområde och i sina budgetunderlag redovisar sina bedömda resursbehov avseende uppdrag till de frivilliga beredskapsorganisationerna för nästkommande budgetår och de bedömda behoven för de två närmaste budgetåren.

Det ger organisationerna möjlighet till framförhållning och längre planeringstid än idag.

4.3 Allmänt om behovet av frivilligpersonal inom olika samhällsområden

Svenska Blå Stjärnan anser att utredaren inte tagit hänsyn till att det behövs ett medlemsunderlag som är tillräckligt stort för att organisationen ska kunna rekrytera till uppdragsutbildningarna.

Svenska Blå Stjärnan avstyrker förslaget om ett gemensamt medlemsregister. Organisationen har idag ett fungerande register som används aktivt i kommunikationen med medlemmarna. Registret är uppbyggt utifrån Svenska Blå Stjärnans förutsättningar och utsök kan göras på olika kompetenser och olika geografiska områden.

Att rekrytera ungdomar ser vi i Svenska Blå Stjärnan som en förutsättning för att fylla på och förnygra medlemskåren. Detta har organisationen lagt stor vikt och resurser, i form av egna medel, på under många år. Svenska Blå Stjärnan har därför en relativt sett ung medlemskår. I dagens samhälle konkurrerar vi om ungdomarnas uppmärksamhet och engagemang med många andra typer av aktiviteter. Många unga vill engagera sig i samhällsfrågor. Att vara ett attraktivt alternativ kräver medel för marknadsföring och kommunikation. Inte minst att ha en hemsida som kontinuerligt uppdateras. En grundplåt i form av organisationsstöd möjliggör även extern kommunikation.

5. Den frivilliga försvarsverksamhetens roll i framtiden

5.1

Svenska Blå Stjärnan tillstyrker förslaget, att i en författning inte särskilt reglera vilka organisationer som kan få uppdrag inom området totalförsvar och krisberedskap, men anser att det bör gälla fullt ut dvs. ingen organisation ska specifikt anges i förordningen.

Svenska Blå Stjärnan föreslår att en kravspecifikation tas fram för vilka kriterier som organisationerna måste uppfylla för att räknas som en frivillig beredskapsorganisation. Vi föreslår vidare att utvärdering bör ske regelbundet och att verksamhet samt utbildning snabbt ska kunna ställas om i de fall nya krav och behov från samhället uppkommit. Ett viktigt kriterium är hur effektiv organisationen är och dess leveranskapacitet.

Svenska Blå Stjärnan avstyrker förslaget att styrningen ekonomiskt och verksamhetsmässigt endast ska ske med uppdrag. Med ett sådant upplägg blir organisationerna endast en utgörare i form av "utbildningsbolag". Den ideburna verksamheten blir tillintetgjord och i förlängningen kommer det vara svårt att attrahera nya människor till organisationerna. Förslaget har inte tagit hänsyn till vilka mänskliga mekanismer som råder i en ideburen rörelse. Människor vill vara med och driva verksamhet samt ställa upp för samhället i kris. De vill också vara delaktiga och ha möjlighet att påverka vilket en demokratiskt uppbyggt organisation ger möjlighet till. Organisationerna bör få verka självständigt och Svenska Blå Stjärnan avstyrker Frivilligutredningens förslag på "att en av staten utsedd person eller delegation" ska föreslå olika strukturella lösningar även om detta skulle ske i en dialog. Svenska Blå Stjärnan föreslår istället att kriterier för organisationerna ställs upp utifrån ett reellt behov samt att organisationernas verksamhet utvärderas regelbundet. Det ger mer dynamik och mer utrymme för dynamiska lösningar än utredningens förslag.

Utredaren förslår vidare att omställning till uppdragsstyrning ska kunna ske redan 2010 och att organisationerna då får ett år för omställning. Om medel istället ska styras om från annan myndighet – i Svenska Blå Stjärnans fall i första hand Statens Jordbruksverk (SJV) – krävs betydligt längre framförhållning för att komma i fråga i SJV budgetarbete.

Frivilligutredningens förslag om slopande av organisationsstödet saknar också stöd i Folkrorelseutredningen, som i betänkandet "Rörelse i tiden" (SOU 2007:66) framhåller att organisationsbidrag bidrar till den grund av långsiktigt inriktad kärnverksamhet som varje självständig organisation vilar på. Det är enligt den utredningen en förutsättning för att andra typer av bidrag – verksamhetsbidrag och uppdragsersättningar – ska fungera väl.

5.5 Styrning med uppdrag

Svenska Blå Stjärnan vill göra utredaren uppmärksam på att om rekrytering främst ska vara inriktad på ungdomar mellan 15-18 år krävs sedan resurser för att hålla kvar dessa ungdomar. Det är viktigt att kunna ha en fungerande verksamhet för vuxna. Det finns även behov av stöd för rekrytering av vuxna, inte bara de med specialkompetens.

Utredaren föreslår att "avtal om tjänstgöring inom totalförsvar eller krisberedskap bör inte tecknas med ungdomar under 18 år". Svenska Blå Stjärnan avstyrker det förslaget. Inom organisationen tecknas idag överenskommelse med utbildade ungdomar från det år de fyller 16 år, vilket organisationen inte ser någon anledning att ändra på.

5.8 Slutsatser

Utredaren framhåller ”att vill myndigheter att någon organisation ska påbörja ny eller annan utbildning än den som efterfrågats och beställts torde myndigheten få vara beredd på att betala för den ”beredduppgift” detta innebär”. Förslaget innebär ett statiskt synsätt där inte behovet från samhället kan ändras under innevarande år utan att den utbildning ”som är beställd” ska genomföras inte den utbildning som behövs för samhällets krisberedskap. Svenska Blå Stjärnan framhåller en än gång vikten av regelbunden utvärdering och dialog med beställande samhällsaktörer för att få till en effektiv resursförsörjning.

6 System för att försörja myndigheter m.fl. med frivillig kompetens

Svenska Blå Stjärnan avstyrker förslaget om ett gemensamt medlemsregister. Svenska Blå Stjärnan har idag ett för organisationen väl fungerande register som aktivt används både som faktasamlare, kontaktuppgifter, utbildning osv men också för att kunna göra riktade utskick och utsök både för den egna organisationens behov och till Statens Jordbruksverk i rollen som beställare. Svenska Blå Stjärnan föreslår att regeringen prövar om denna registeruppgift istället kan överlåtas på frivilligorganisationerna vilket fungerar väl idag hos många.

7 Kriterier för att omfattas av regelverk om frivillig försvarsorganisation (7.2)

Se 5.1

8 System för den statliga finansieringen av de frivilliga försvarsorganisationerna

Svenska Blå Stjärnan är kritisk till nuvarande system, som infördes 2004, för fördelning av organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer. Svenska Blå Stjärnan har tillsammans med Civilförsvarsförbundet och Svenska Lottakåren utarbetat ett koncept för en ny fördelningsgrund för organisationsstöd. Förslaget har tidigare tillställts såväl Försvarsdepartementet som utredningen och medföljer detta remissvar, bilaga 1. Svenska Blå Stjärnan förordar att regeringen låter detta koncept ligga till grund för en ny och flexibel fördelningsgrund för organisationsstöd.

9 Sammanhanget mellan frivilligförsvarets struktur och det offentligas bidragssystem

Svenska Blå Stjärnan anser att utredningens förslag ger en alldeles för kort omställningstid då besked om nya villkor först kan komma under hösten 2009. Det kan tyvärr lätt bli så att god verksamhet raderas för att efter en tid visa sig behövas. Att bygga upp en organisation på nytt är mycket kostsamt och krävande. Svenska Blå Stjärnan hänvisar åter till Bilaga 1.

9.3 Bakgrund

Svenska Blå Stjärnan håller inte med utredaren att organisationsbidraget haft en konserverande inverkan i alla fall inte på vår verksamhet. Svenska Blå Stjärnan har ställt om från att vara en resurs vid krig till att vara en kompetent och efterfrågad resurs i bekämpningen mot smittsamma djursjukdomar. Tillsammans med Civilförsvarsförbundet har organisationen sökt nya vägar att göra verksamheten mer effektiv. För att nämna några exempel delar vi på personal och lokaler. Utredaren tar inte hänsyn till att organisationerna

har en särart och att inte alla värden kan redovisas i siffror. Det behövs även verbala beskrivningar som kan ligga till grund för den samhällsnytta som varje organisation ger. Frivilligutredningens förslag går stick i stäv med den överenskommelse, som regeringen den 23 oktober 2008 lade grunden för tillsammans med idéburna organisationer inom det sociala området samt Sveriges Kommuner och Landsting.

10 Nytt förmånssystem till hemvärns- och frivilligpersonal

Svenska Blå Stjärnan vill understryka att det finns skillnader mellan det militära försvaret och den civila krisberedskapen vilket starkt motiverar att lösningarna ser olika ut.

12 Frivilligförsvaret och ungdomsverksamhet

12.1

För att kunna attrahera ungdomar till ideella organisationer måste de känna att de kan vara med och påverka och verka självständigt. Ungdomar söker sig till ideell verksamhet utifrån ett intresse och ett engagemang som känns angeläget för dem. Svenska Blå Stjärnan har idag 952 ungdomar mellan 15-25 år och 698 mellan 7-25 år. Vi ser dem som viktiga för vår framtida utveckling och rekrytering. Att som ung vara engagerad inom en ideell organisation ger bra kunskaper som bidrar både till individens egna utveckling och som samhällsmedborgare. Det behövs ett riktad bidrag för ungdomsverksamheten.

Hänvisar till LSU:s rapport "Det handlar om engagemang" Skuggutredning om statsbidrag till ungdomsorganisationerna.

13 Utredningens konsekvensbeskrivning

Svenska Blå Stjärnan har redovisat avvikande uppfattning mot flera av Frivilligutredningens förslag. På dessa områden avstyrker vi de författningsändringar som föreslås med de argument som redovisats.

SVENSKA BLÅ STJÄRNAN

Christina Lind
ordförande
Svenska Blå Stjärnans Centralstyrelse

Kristin Sundström
generalsekreterare
Svenska Blå Stjärnan

1. Bilaga Förslag på organisationsstödsmodell

BILAGA 1

Idé till ny modell för organisationsstöd till ideella organisationer inom samhällets krisberedskap

Sveriges Civilförsvarsförbund
Riksförbundet Sveriges lottakårer
Svenska Blå Stjärnan

2008-02-13

Bakgrund och syfte

Den nuvarande modellen för organisationsstöd till frivilliga försvarsorganisationer har sedan tillkomsten varit ifrågasatt av flera organisationer. Nu beskriver myndighetsföreträdare modellen som "kontraproduktiv och obsolet".

Statens styrning av organisationerna kan vara begränsande för samhällsnyttan samtidigt som fokuseringen på totalförsvarets uppgifter är alltför stark. Det är en uppenbar risk med dagens bidragssystem att de ideella organisationerna blir entreprenörer i statens tjänst istället för fritt tänkande organisationer som tar fram lösningar för behov som inte är tillgodosedda eller som bäst tillgodoses av annan aktör än staten. Vidare förutsätter organisationsstödet ett tidsödande arbete för mottagande organisation med insamling och redovisning av statistiska uppgifter om organisationen. Det behövs därför en bredare diskussion om grunderna för organisationsstödet.

Civilförsvarsförbundet redovisar här en idé för en ny modell för organisationsstödet fördelning. Det finns flera viktiga syften med en ny modell. Ett är en bättre balans mellan den statliga styrningen och organisationernas behov av eget handlingsutrymme. Därmed ges organisationerna en större möjlighet att pröva nya idéer och förstärka sin roll som ett viktigt komplement till vad staten kan leverera när det gäller krisberedskap. Följden av detta blir även att större resurser kan läggas på att öka allmänhetens deltagande i beredskapen inför ett brett spektrum av kriser, vilka sammantaget påverkar samhället mer än de relativt få, riktigt stora kriserna. Ett annat syfte med modellen är att minimera det administrativa arbete, inkluderande omfattande statistikredovisning, som de frivilliga försvarsorganisationerna behöver utföra för att ta emot stödet. Dessutom är det så att "inte allt som räknas kan beräknas, och inte allt som kan beräknas är värt att räkna på" (Albert Einstein).

Organisationsstödet ska spegla organisationernas samhällsnytta.

Idéns grund

I vår idé till ny modell baseras det totala statliga stödet för en organisation på två delar – ett grundläggande stöd för organisationen existens och en del som speglar den sammanlagda nyttan för samhället.

Grundläggande organisationsstöd

En ideell och demokratisk organisation som med kvalitet och uthållighet bidrar till samhällets krisberedskap ska kunna få ett grundstöd. Organisationen ska ha en dokumenterad ambition och förmåga att bidra till krisberedskapen och dessutom vara rikstäckande. En sådan

organisation betecknas som *erkänd* – en status som efter dialog omprövas exempelvis vart fjärde år. Genom att vara erkänd ges organisationen ett förtroende som innebär att behovet av omfattande, årlig statistikredovisning väsentligt minskar.

Oavsett hur stort medlemsantalet är och hur långt utvecklingen av organisationen har kommit, finns vissa kostnader för att en ideell organisation ska fungera. Ett grundläggande stöd är ett bidrag till denna kostnad. Stödet medför också goda möjligheter för nya organisationer att kunna bildas och påbörja verksamhet.

Varje erkänd organisation tilldelas ett lika stort grundläggande organisationsstöd.

Stöd som speglar samhällsnyttan

De erkända organisationerna bidrar till samhällets krisberedskap. Hur stort detta bidrag är anser vi tillräckligt väl avspeglas i antalet medlemmar och deras utbildningsnivå. Därför beräknas stödet efter två kategorier medlemmar enligt följande.

1. antalet registrerade medlemmar
2. antalet av organisationen utbildade medlemmar

Med utbildade medlemmar avses de som genomgått utbildning inom organisationen. Det återstår att bestämma utbildningens omfattning och hur nyligen medlemmen ska ha genomfört den. Det bör vara möjligt för den som fortlöpande går fortsättningskurser och andra kurser att ha grundutbildningen längre tillbaka i tiden. Det är i huvudsak bland de utbildade medlemmarna som man återfinner de som verkligen är engagerade – aktiva medlemmar, ofta med fortlöpande uppdrag. Det kan exempelvis vara instruktörer eller styrelsemedlemmar. Det stöd som relateras till samhällsnyttan gör därför att en utbildad medlem berättigar till ett högre stöd än den som enbart är registrerad som medlem. Det återstår att bestämma viktningen mellan de två kategorierna.

Principmodellen

Idéns modell kan sammanfattningsvis illustreras enligt nedan:

Organisationen är erkänd	X_1 kr
Antal medlemmar	antal $\times X_2$ kr
Antal utbildade medlemmar	antal $\times X_3$ kr
SUMMA:	X_0 kr

Utöver det grundläggande stödet och det stöd som speglar samhällsnyttan, tillkommer ersättningar för statliga uppdrag från staten som organisationerna tar på sig.

Idén om ny fördelningsmodell behöver konkretiseras och ges reella tal. Vi kan konstatera att idén är oberoende av hur mycket pengar som totalt anslås för ändamålet. De okända talen i tabellen ovan skulle således kunna vara andelar av det totala anslaget.

En modell som speglar värdet av krisberedskapen

Modellen innebär en bedömning av samhällsnyttan av de frivilliga försvarsorganisationerna. I förlängningen är det också en bedömning av värdet av samhällets krisberedskap. Det blir då naturligt att diskutera hur stor del av samhällets krisberedskap som de erkända organisationerna bidrar med, och därmed hur stort det totala anslaget storlek bör vara.

Det är viktigt att det finns incitament för förbättring hos de ideella organisationerna. När varje organisation förbättras – och därmed tillsammans spelar en större roll i samhällets säkerhet och beredskap – vore det därför naturligt med ett ökat anslag.